

Äkkhaigestumised

Marju Peärnberg

2018

Minestus

- Ajuverevoolu ajutisest vähenemisest tingitud lühiajaline teadvusekaotus
- Valu, kurnatus, toidupuudus, emotsionaalne stress, õhupuudus, palavus seismine jne, vere nägemine
- Füüsiline tegevusetus põhjustab vere kogunemise jalgadesse, mis vähendab ajuni jõudva vere hulka

Tunnused

- Lühiajaline teadvusekaotus, kukkumine
- Aeglane pulss
- Kahvatu nahk

Esmaabi

- Aseta lamama (kui ta pole juba ise kukkunud)
- Jalad kõrgemale
- Värske õhk
- Pigistavad esemed ära
- Kui kannatanu ei tule kiiresti teadvusele, helista 112, kontrolli hingamist

Suhkurtõbi ehk diabeet

I tüüpi suhkurtõbi

- I tüüpi suhkurtõbi- insuliinsõltuv
- Kõhunääre ehk pankreas on lakanud tootmast insuliini
- Naha alla tuleb süstida insuliini
- Haigestuvad lapsed, noored täiskasvanud, kõige sagedamini eelkooli- ja puberteedieas
- Tüsistused- veresooned kahjustuvad üle kogu organismi

II tüüpi suhkurtõbi

- II tüüpi suhkurtõbi- insuliinsõltumatu
- Vanematel inimestel
- Organism ei tunne ära insuliini, mida kõhunääre toodab või on vähe.
- Enamus suhkruhaigetest

Tunnus	Veresuhkur kõrge	Veresuhkur madal
Avaldumise kiirus	aeglane	kiire
Janu	+	-
Näljatunne	-	+
Uriini hulk	Suur	normis
Õhu lõhn	Puuvilja, magus	-
Hingamine	Kiire	normis
Pulss	Kiire, nõrk	Kiire, tugev
Nahk	Soe, kuiv	Kahvatu, külm, higine
Krabid, värinad	-	+
Teadvus	uimane	Kiire teadvusekaotus

Madala veresuhkru tunnused

- Ebaadekvaatsus, uimasus kuni teadvuse kaotuseni
- Lihasvärinad
- Pulss kiire, tugev
- Nahk kahvatu, külm, higine

Esmaabi

- Suhkruhaigetel võib veresuhkrutase kiiresti langeda alla normi
- Tunne ära, tegutse kiiresti
- Kui suu kaudu võtab magusat vastu, siis midagi magusat või süsivesikute rikast toiduainet anda
- Kui ei jõua suu kaudu anda ja kannatanu kaotab teadvuse, keerata püsivasse küliliasendisse ja kutsuda kiirabi 112

Krambihood

- Lihaste tahtmatu kokkutõmme
- Põhjuseks elektrilise aktiivsuse häire ajus
- Krambid võivad põhjustada teadvusekaotuse või teadvusehäired
- Põhjused:
 - Trauma, langetõve, insuldi, ajukasvaja, mürgistuse tagajärjel
 - Südamehaigetel- rütmihäirete korral
 - Elektrolüütide ainevahetushäired, madal veresuhkur, krambid väikelastel
 - Provotseeritud epilepsiahood- kõrge palavik, valu, ehmatus, alkohol, lastel hüsteeriline nutt- käsitleda kui epileptilist hoogu

Krambihoog

- Kaua on kestnud?
- Kas on varem esinenud?
- Kas on tegureid, mis võisid esile kutsuda?

Epileptiline hoog, epileptiline staatus (langetõbi)

- Järsk teadvuse, motoorika, tundlikkuse, psüühika häire, mis tekib ajukoore mõne piirkonna või ajutüve elektrilise häirena
- Võivad tekkida ootamatult, võib olla hoiatusperiood (aura)
- Epileptiline staatus- krambihoo üle 30 minuti (üle 10 minuti) või üle 2 järjestikuse krambihoo
- Krambihoole võib eelneeda korisev häälitsus

Epileptiline hoog

- Tahteale allumatud kogu keha, jäsemete või lihasgruppide tõmblused
- Teadvus puudub
- Kontrollimatu urineerimine, roojamine
- Südame pekslemine
- Kõrgenenud RR
- Kõrgenenud veresuhkur
- Hoog raageb tavaliselt 1- 5 minuti jooksul

Epileptiline hoog

- Ei mäleta toimunut
- Võib hammustada keelde
- Süljeeritus suurenenud
- Võib end vigastada
- Hoo ajal kannatanu ei hinga
- Huuled, nägu- sinakas
- Pupillid ei reageeri valgusele

Esmaabi

- Väldi pea vigastamist, pane pehme padjand pea alla
- Püüa kukkumist kergendada, kui jõuad appi
- Suhu ei tohi midagi panna
- Krambihoo möödumisel kontrolli hingamist
- Info lähedastelt, lähedalolijatelt
- Krambi ajal ära hoia kinni (luumurd, lihaste rebend)
- Peale hoogu püsiv küliliasend, katmine- kannatanu on väsinud
- Vajadusel 112

Millal helistada 112?

- Kui krampihoog üle 10 minuti
- Esmakordne hoog
- Korduvad järjestikused krampihood
- Laps
- Ühiskondlikus kohas
- Kui kahtled, helista alati- vastutus

Narkolepsia- “äraolek”

- Epilepsia kergem vorm
- Mitteteadlik ümbritseva suhtes
- Ootamatu väljalülitumine, tühi pilk
- Kerged tõmblused, suu matsutamine, mälumine, häälitsemine

Esmaabi

- Aita istuma rahulikku kohta, eemalda ohtlikud asjad ümberringi
- Jää tema juurde kuni kannatanu on kontaktne
- Soovita arsti poole pöörduda

Astma

- Hingamisteede krooniline põletikuline seisund-bronhiaalastma
- Ärritajatele reageerib hingamisteede ahenemisega
- Äge astmahoog- ulatuslik hingamisteede ahenemine ja hingamisteede seina tursumine
- Bronhide silelihaste kokkutõmme, limaskesta turse (põletik), limaerituse ja viskoossuse tõus

Tunnused

- Pikenenud, raskenenud väljahingamine, köhääritus, vilinad hingamisel
- Suutmatus ühe hingetõmbega lauseid öelda
- Hingamissagedus üle 25 x minutis
- Sundasend- istuv ja ettepoole kummargil, abilihaste kasutamine
- Südame pekslemine üle 110 x minutis, hapnikuvaegusest segasus, rahutus
- Kurnatus

Eluohtlik seisund

- Hingamissagedus üle 30 x minutis
- Ebaefektiivsed hingamisliigutused
- Sinakus
- Südame rütmihäired
- Teadvusehäired, kurnatus, kooma

Esmaabi

- Anda istuv asend ettepoole
- Kas on ravim kaasas- lõõgastav inhalaator (sinise otsikuga), leevendab mõne minuti jooksul
- Rahustamine
- 112
- Inhalatsioon võimalusel
- Jälgi teadvust, hingamist, pulssi
- Ole kõrval, ära jäta üksinda
- Rahustid ja sedatiivsed ravimid, atsetüülsalitsüülhape, valuvaigistid, kõhavaigistid pole näidustatud

Esmaabi

- Kerge astmahoog möödub 3 minutiga
- Kui hoog ei leevendu, teine doos lisaks
- Profülaktilise inhalaatori otsik pruun või valge- ei ole tõhus astmahoo leevendamisel
- Kui hoog ei möödu 5 minutiga või inhalaatorit pole, helista 112
- Jälgi teadvust, hingamist, pulssi
- Vajadusel elusta

Rinnaangiin

- Pigistav valu rinnus- rindkere keskosas, alalõuas, käes
- Südamelihast verega varustavad pärgarterid muutuvad kitsaks ega suuda tagada piisavat verevoolu, mis on vajalik südamelihase tööks (pumpamiseks)
- Valuhoo, rahuolek võib aidata leevendada valu
- Õhupuudus
- Nõrkus, ängistustunne

Rinnaangiin

- Esmabi:
 - Puhkamine, mugav istuv asend
 - Vajadusel meditsiiniline abi- 112
 - Kannatanu enda ravimid? (aspiriin)
 - Kui valu ei möödu (mõne minutiga), kahtlуста südameinfarkti
 - Jälgi teadvust, hingamist
 - Vajadusel elustamine

Südameinfarkt

- Südamelihase mõne osa verevarustuse järsk katkemine verehüübe tõttu pärgarteris
- Südameseiskuse oht

Tunnused

- Pidev valu, pigistustunne, raskustunne, põletustunne, survetunne rinnaku taga; valu, mis kiirgab kaela, lõuga, õlgadesse, selga, kätesse
- Seedehäire, kõrvetised, iiveldus, oksendamine
- Õhupuudus- õhu ahmimine
- Nõrkus, pearinglus, uimasus, teadvusekadu
- Ähvardava ohu tunnetamine
- Kiire, nõrk pulss

Esmaabi

- Kui nitroglütseriini tablett ei leevenda ägedat valu 5 minuti jooksul, siis kahtlustame infarkti
- Hinnata teadvus, hingamine
- Vajadusel elusta
- Mugav asend- istuv, rahustamine
- Ära pane lamama, kui on teadvusel (istuv mugav asend)
- Värske õhk, pigistavad riided lahti
- 112

Esmaabi

- Aspiriin
- Nitroglütseriin keele alla
- Kannatanu enda vererõhu (RR) ravimid, rütmihäire ravimid

Äge kõhuvalu

- Võimalikud põhjused:
 - Trauma
 - Toidumürgitus
 - Kõhuõõneelundite haigused
 - Soolte ummistus- valu lainetena, oksendamine
 - Ussripiku põletik, lõhkemine- valu algab tavaliselt keskkõhus ja liigub edasi paremale alakõhtu, palavik, iiveldus, oksendamine
 - Kõhukelmepõletik e peritoniit- äkiline tugev valu, suureneb liigutamisel

Äge kõhuvalu

- Song- võib olla valulik
- **Esmaabi:**
 - Mugav asend
 - Vajadusel tervishoiutöötaja
 - Väldi ravimeid, sööki, jooki- võib vajada narkoosi